

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000347

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-02-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мартинів Марія Андріївна

2. Mariia Martyniv

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 31-03-2026

Спеціальність за освітою: Історія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12040

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.35, 14.37, 14.09.37, 14.09.93

Тема дисертації:

1. Післядипломна освіта на Тернопільщині (друга половина 40-х рр. – кінець 1980-х рр.)
2. Postgraduate Education in Ternopil Region (second half of the 40s – late 80s)

Реферат:

1. У дисертаційному дослідженні здійснено всебічний аналіз становлення та розвитку Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів. Проведено ретельний огляд наявної історіографічної бази з досліджуваної тематики, який засвідчив, що питання підвищення кваліфікації вчителів розглядалося переважно в загальному контексті створення подібних інститутів та з обмеженням на згадках про перших керівників установ. У наявних роботах діяльність інститутів висвітлюється переважно у період після Другої світової війни або подається в узагальненому вигляді. Наукова новизна дисертаційного дослідження обумовлена відсутністю у вітчизняній та зарубіжній історіографії спеціалізованих праць, присвячених детальному аналізу документів із зазначеної тематики в окреслених хронологічних межах. У роботі здійснено критичний огляд наявного історіографічного доробку українських дослідників, що стосується теми, та введено до наукового обігу маловідомі документальні джерела з архівів. Ці матеріали, які раніше не

використовувалися або вивчалися фрагментарно, стали основою дослідження. Аналіз архівних документів показав значний обсяг інформації особистісного, суспільного та професійного характеру, пов'язаної з діяльністю інституту. Окремий акцент зроблено на питаннях ідеологічного впливу через засоби масової інформації та пропаганду. У межах курсів підвищення кваліфікації вчителям читали лекції на ідейно-політичні теми. Також організовувалися масові заходи за участі методистів інституту, скеровані на поширення радянських ідеологічних настанов. Видавалися постанови, накази та розпорядження для посилення контролю над радянізацією освітніх установ, що охоплювала й виховання молодого покоління. Заклади такого типу, у тому числі Тернопільський інститут удосконалення кваліфікації вчителів, радянська система розглядала як інструмент насадження комуністичної ідеології. У роботі досліджено впровадження соціалістичних змагань у школах, які набули системного характеру, їх вплив на освітній процес. Проаналізовано забезпечення інституту всім необхідним для проведення курсів підвищення кваліфікації освітян – від канцелярських товарів і методичної літератури – до предметів побутового вжитку, таких, як-от: постільна білизна. Увагу приділено також питанням кадрової політики, зокрема плінності штату, зміні назв структурних підрозділів і впливу цих змін на загальну діяльність установи. У дослідженні розглянуто мережу освітніх закладів, що підпорядковувалися Тернопільським обласним відділом народної освіти, зокрема позашкільні установи. Особливий акцент зроблено на фінансовій складовій забезпечення фільмотек необхідним обладнанням для ефективної роботи, що використовувалися як інструмент агітаційного та ідеологічного впливу на населення регіону. Проведений аналіз мережі кінопоказів у районах дозволяє оцінити масштаби їхнього впливу на місцеве населення, а також характер і джерела фінансування таких заходів. У цілому, результати дослідження свідчать про системну інтеграцію діяльності інституту удосконалення кваліфікації вчителів у радянську модель управління освітою, що мала чітко виражений ідеологічний характер. Кадрова політика Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів проаналізована за допомогою архівних даних Держархіву Тернопільської обл. та внутрішніх архівів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, свідчить про певну локалізацію кадрового складу. Основний контингент методистів складався з місцевих жителів та вихідців із Тернопільщини, що зумовлювалося кадровим дефіцитом, особливо гострим у повоєнний період. Потреба в освітянах задовольнялася за рахунок заочного навчання у вищих навчальних закладах або короткотермінових курсів перепідготовки. У дослідженні проілюстровано роль таких установ, як-от: Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів, не лише у наданні методичної допомоги освітянам, але й у впровадженні основних вказівок Міністерства народної освіти УРСР. Інститут виступав провідником новаторських ідей у реформуванні освіти, систематично адаптуючи педагогічні кадри до нових освітніх стандартів та державних вимог. Його діяльність скеровувалася не лише на вдосконалення професійних навичок вчителів, а й на забезпечення ідеологічного виховання, що відповідало тогочасній державній освітній політиці. Загалом у роботі Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів висвітлено важливий компонент радянської системи управління освітою, що забезпечував одночасно методичну підтримку, ідеологічний контроль та виконання соціально-політичного замовлення держави.

2. This dissertation provides a comprehensive analysis of the establishment and development of Ternopil Institute for Advanced Teacher Training. A thorough study of the existing historiographical base on the topic reveals that the issue of advanced training for teachers was primarily considered in the context of the establishing such institutes, and with only a few references to the first heads of these institutions. Existing works mainly cover the activities of such institutions in the post-World War II period or present them in a generalised form. The scientific novelty of the dissertation is determined by the absence of specialised works in both domestic and foreign historiography that provide a detailed analysis of documents on such a topic within the defined chronological boundaries. A critical review of the existing historiographical contributions by Ukrainian researchers regarding the topic has been undertaken. Previously little-known archival documentary sources have been introduced into the scientific discourse. These materials, which were either not previously utilised or studied partially, form the basis of this research. The analysis of archival documents has revealed a significant volume of personal, social, and

professional information related to the Institute's activities. Particular emphasis has been placed on the issue of ideological influence through the media and propaganda. As part of their professional development, teachers attended lectures on ideological, and political themes. Furthermore, mass events involving the Institute's methodologists were organised to disseminate Soviet ideological doctrines. Resolutions, orders and directives were issued to strengthen control over the Sovietisation of educational institutions, and the raising the younger generation. The Soviet system regarded institutions of this type, including Ternopil Institute for Advanced Teacher Training, as tools for imposing communist ideology. The presented research examines the systematic introduction of socialist competitions in schools and their impact on the educational process. The provision of all the necessities for conducting teacher professional development courses at the Institute, ranging from stationery and methodological literature to household items (e.g. bed linen) has been analysed. Personnel policy issues have also been considered, particularly staff turnover and changes in the names of structural units, as well as the impact of these changes on the Institution's overall activities. The research examines the network of educational institutions subordinated to the regional department of public education, specifically extracurricular institutions. The financial aspect of providing film libraries with the necessary equipment for effective operation has been of particular interest, as it served as an instrument of agitational and ideological influence on the region's population. The analysis of the network of film screenings in the districts enables the evaluation of their influence on the local population and the nature and sources of funding for such events. The study's findings demonstrate the systematic integration Ternopil Institute for Advanced Teacher Training into the Soviet model of educational management, which was characterised by a distinct ideological approach. The personnel policy of Ternopil Institute for Advanced Teacher Training, analysed through archival data from the State Archives of Ternopil Region and the internal archives of the Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education, indicates a certain localization of the staff. The initial group of methodologists was predominantly comprised of local residents and natives of the Ternopil region, a circumstance primarily attributable to the pronounced paucity of personnel that prevailed during the post-war era. The demand for educators was met through correspondence studies at higher educational institutions or short-term retraining courses. The research highlights the role of institutions such Ternopil Institute for Advanced Teacher Training, not only in providing methodological support to educators but also in implementing key directives of the Ministry of Education of the Ukrainian SSR. The Institute functioned as a conduit for innovative ideas in educational reform, systematically adapting pedagogical staff to new educational standards and state requirements. Its activities were twofold: firstly, they were directed towards the enhancement of pedagogues' professional skills, and secondly, they were aimed at ensuring ideological upbringing in line with state educational policy at that time. Generally, the work of Ternopil Institute for Advanced Teacher Training demonstrates an integral component of the Soviet educational management system, namely the concurrent provision of methodological support, ideological control and fulfilment of the state's socio-political mandate.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Мартинів М. А. Особливості становлення і функціонування Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (перша половина 40-х рр. XX ст.). Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2022. Том 33 (72) № 3, С. 69 – 76.

- Мартинів М. А. Особливості фінансового та матеріального становища Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945 – 1950 рр. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2022. Том 2 (47), С. 51 – 59.
- Мартинів М. А. Ідеологічна складова навчально-виховної діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів 1945 – 1950 рр. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Том 34 (73) № 2, С. 63 – 70.
- Мартинів М. А. Фінансове становище Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1957–1965 рр.). Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Том 34 (73). № 4, 2023 С. 29 – 36.
- Мартинів М. А. Фінансова складова діяльності Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів (1966–1971 рр.). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 71. Том 3. С. 4 – 11.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зуляк Іван Степанович

2. Ivan Zuliak

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3758-2019

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Недошитко Ірина Романівна

2. Iryna Nedoshytko

Кваліфікація: к. і. н., доцент

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9233-7169

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Західноукраїнський національний університет

Код за ЄДРПОУ: 33680120

Місцезнаходження: вул. Львівська, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46009, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравчук Леонід Васильович

2. Leonid Kravchuk

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0805-6709

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Код за ЄДРПОУ: 02010830

Місцезнаходження: Майдан Волі, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кіцак Володимир Миронович

2. Volodymyr Kitsak

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7180-0588

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кліш Андрій Богданович

2. Andriy Klish

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6074-6064

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Москалюк Микола Миколайович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Москалюк Микола Миколайович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Любінецька Марія Ігорівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна